

Kurban kesmenin hükmü

Mehmet Bey: “Kurban bayramında kurban kesmenin hükmü nedir? Bazen farz gibi anlaşılıyor ve gücü yetmeyen insanlar da, kesmeye zorlanıyor. Kimileri vacip diyor, kimileri de sünnet diyor ve kesmeye gücü yeten insanları da caydıracak şekilde hükümler ileri sürüyorlar. Doğrusu nedir?”

Muktedir olan kimse için Kurban bayramında kurban kesmek farz hükmünde bir emir değil; Hanefî mezhebine göre vacip, diğer mezheplere göre ise müekked sünnet hükmünde bir emirdir.

Kurban kesmenin farz bir emir olmayışı, Allah'ın şefkatinden ve merhametinden dolaydır. Yani muktedir olduğu halde kesmeyene--inkâr etmediği sürece—ceza ve azap yoktur. Vacip veya sünnet-i müekkede oluşu ise, muktedir olanları kurban kesmeye teşvik eder.

Diğer ibadetler gösteriş için yapılmadığı gibi, kurban da gösteriş için kesilmez. Muktedir olanlar kurbanı Allah rızası için ibadet kastıyla keserler. Eğer gösteriş için olursa, safiyetini kaybeder ve ibadet değeri kalmaz. Şu âyet bunu hatırlatır: “Kurbanlarınızın ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşacak değildir. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin takvanızdır.”¹

Muktedir olduğu halde kurban kesmeyi kınamak doğru değildir. Kendisi ile Rabb'i arasında bir meseledir. Gücü kudreti olmadığı halde, “Kurban kesmedi demesinler” diye kurban kesmek de doğru değildir. İbadetlerde bir tek Allah'ın nazarını ve rızasını esas almalıyız. Ve ibadetlerimizi bir tek Allah için yapmalıyız. İhlâs budur! Halkın beğenisini kazanmak ve kınamasından kurtulmak için kurban kesmek sıhhatli bir davranış değildir.

Belki farkında değiliz ama toplumun kınama refleksi kişi ile Rabb'i arasına çok çabuk girebiliyor! Ve yapılan ibadeti Allah için olmaktan çıkarıyor, halkın dedikodusuna malzeme olmamak gibi bir hedefe kilitliyor. Böyle bir amaca ve niyete takılıp kalınırsa, şirk veya gizli şirk tehlikesi bile söz konusu olabiliyor.

Bu açıdan kurbanı, farkında olmadan gösteriş ve riyaya kurban etmemeye dikkat etmeliyiz. Eğer güç ve kudret bulup kesiyorsak, sadece Allah için kesmeliyiz. İbadetimizin sıhhati için, araya başka nazarları ve başka rızaları almamaya veya böyle bir tavır içine girmemeye özen göstermeliyiz.

Kurban ibadeti—her ne kadar sünnet-i müekkeke olsa da—şeâirdendir, yani İslâmiyet'in bir beldede mükemmel bir din olarak yaşandığının alâmetlerindedir. Diğer yandan, muktedir olanlar için kurban, Üstad Bedüzzaman Hazretlerinin “vaciptir, terk edilmez, muhkemâttır, hiçbir cihetle tebeddül etmez, değiştirilmez”² dediği sünnet-i müekkeke sınıfına girer. Değiştirilmesi bid'attır. Muktedir olunduğu halde amel edilmediğinde, sevaptan ve feyzden mahrumiyet vardır.

Bundandır ki Hanefî mezhebi kurbanı güç yetirme ölçüsünü yüksek tutuyor ve bu ölçüye ulaşan birisinin kurban kesmesini vacip görüyor. Hanefî mezhebine göre bir kimsenin kurbanı muktedir olmasının en az ölçüsü, aslî ihtiyaçlarından ve borçlarından başka asgarî “nisap miktarı” mala (seksen beş gram altına yahut buna denk mala veya paraya) sahip olmasıdır.

Diğer mezhepler ise kurbanı güç yetirme şartlarını biraz daha indirgemişler ve tabir caizse tabana yaymışlar; hükmen de, bu şartlara ulaşan birisi için sünnet-i müekkeke olarak görmüşlerdir. Meselâ Malikî Mezhebi, bayram süresince kurban parasını temin eden bir kişiyi, sene içinde bu paraya muhtaç olmayacak durumda olursa kurban kesmeye muktedir saymış; muhtaç olacaksa muktedir saymamıştır. Şafiî Mezhebi bu şartları biraz daha genişletmiş ve sene içinde durumu ne olursa olsun, bayram süresince zarurî ihtiyaçlarından başka “kurban parasını temin edebilen kişiyi” kurbanı muktedir görmüştür. Hanbelî Mezhebi biraz daha indirgeyerek, ödeme imkânına sahip herkesi, borçlanarak da olsa kurban alabiliyorsa, kurbanı muktedir saymıştır.³

Başka bir ifadeyle, eğer borçlu bir kişinin borçlarının karşılığı var ve periyodik aralıklarla—faize de girmeden—ödeme imkânına sahip ise ve bayram süresince kurban parasını temin edebiliyorsa, nisap miktarı mala sahip olmasa bile, bu kişi Şafiî ve Malikîlere göre kurban kesmeye muktedir demektir. Eğer bu kişinin borçlanarak—ama faizli kredilere girmemek şartıyla—kurban alabilme imkânı varsa, bu durumda da Hanbelîlere göre kurban kesmeye muktedir demektir. Fakat unutmayalım: Kurban için faizli krediye girmek caiz değildir.

Tercih ibadet mükellefinindir. Elinde nisap miktarı malı veya parası olmayanın kurbanı kendisine vacip görmemesi mümkün olabileceği gibi; imkân bulananın diğer mezheplerin görüşüne itimat ederek kurban kesmesi de mümkündür.

Eğer bir kişi mezheplerin “dördünün de” şartlarını taşımıyorsa, kurban yükümlüsü değil demektir.

DUÂ

Ey Rahman-ı Hannan! Kulluęumda kirler var, merhamet et! İbadetim kusurlu, mağfiret buyur! İtaatim noksan, medet et! İnkıyadım hafif, inayet buyur! Amelim günahlı, affet! Dünyam hatarlı, siyanet buyur! Ahretim tehlikede, himayetine al! Yüzüm parlak değil, rahmetini esirgeme! Mahcubiyetim çok, şefkatini eksik etme! Hatalarım bitecek değil, seyyiâtımı hasenata tebdil eyle! Âmin!

Dipnotlar:

1- Hac Sûresi: 37

2- Lem'alar, s. 58

3- A. Cezirî, İslâm Fıkıhı, C.3, S.1043